

CONGRESUL AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA

Str. Columna 106 A, Chișinău, Republica Moldova (secretariat)
Tel: 22-35-09, Fax: 22-35-29, mob. 079588547, info@calm.md, www.calm.md

Nr.184 din 17 iunie 2025

Către: Ministerul Culturii

Cancelaria de Stat

Aviz

***la proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea
Planului de acțiuni pentru anii 2025-2028, privind promovarea culturii
memoriei victimelor represiunilor comise de către regimul totalitar comunist
pe teritoriul Republicii Moldova în perioada anilor 1917-1989
(număr unic 454/MC/2025)***

1. Considerații generale

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a examinat proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru anii 2025-2028, privind promovarea culturii memoriei victimelor represiunilor comise de către regimul totalitar comunist pe teritoriul Republicii Moldova în perioada anilor 1917-1989.

CALM a analizat prevederile proiectului Hotărârii Guvernului în cauză prin prisma respectării principiilor de organizare, funcționare și a intereselor autorităților administrației publice locale (APL).

Proiectul Hotărârii Guvernului aprobă Planul de acțiuni pentru anii 2025-2028, privind promovarea culturii memoriei victimelor represiunilor comise de către regimul totalitar comunist pe teritoriul Republicii Moldova în perioada anilor 1917-1989, care are drept scop constituirea unei culturi a memoriei, în vederea consolidării unei societăți democratice și în onorarea celor care au avut de suferit în urma unui regim opresiv.

2. Legislația aplicabilă

- ❖ Carta Europeană a Autonomiei Locale din 15.10.1985;
- ❖ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994;
- ❖ Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale;
- ❖ Legea nr. 435/2006 privind descentralizarea administrativă;
- ❖ Legea nr. 436/2006 privind administrația publică locală.

3. Constatări/obiectii

În urma analizei proiectului Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru anii 2025-2028, privind promovarea culturii memoriei victimelor represiunilor comise de către regimul totalitar comunist pe teritoriul Republicii Moldova în perioada anilor 1917-1989 (în continuare – Plan de acțiuni), CALM a constatat următoarele:

În Planul de acțiuni, responsabile de realizarea mai multor activități sunt stabilite autoritățile administrației publice locale, inclusiv ca prima instituție responsabilă (Obiectivul I.4., acțiunea nr.2.) sau unica instituție responsabilă (Obiectivul I.4., acțiunea nr.3.), dar și cu statut dublu: ca Instituție responsabilă și ca Partener de cooperare (Obiectivul I.4, acțiunile nr.2 și nr.3; Obiectivul II.1, acțiunile nr.4, nr.9 și nr.10; Obiectivul II.2, acțiunea nr.6; Obiectivul III.1, acțiunile nr.1 și nr.2), cu indicarea drept sursă de finanțare a bugetelor APL.

Vom accentua, că autoritățile publice centrale nu pot impune obligații autorităților publice locale, ci numai să recomande întreprinderea unor acțiuni necesare, fapt care trebuie reglementat

în PHG, dar și prevăzut în Planul de acțiuni, în caz contrar la aprobarea actului normativ analizat în forma propusă, vor fi încălcate mai multe prevederi legale, după cum urmează:

Potrivit art.4 din Legea nr.136/2017 cu privire la Guvern, Guvernul își desfășoară activitatea în domeniile protecție socială, educație, cultură etc.

Art.109 din Constituția Republicii Moldova stabilește, că administrația publică în unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile autonomiei locale, ale descentralizării serviciilor publice, ale eligibilității autorităților administrației publice locale și ale consultării cetățenilor în problemele locale de interes deosebit.

Legea nr.436/2006 privind administrația publică locală, stabilește în art.3 alin. (2), că autoritățile administrației publice locale beneficiază de autonomie decizională, organizațională, gestionară și financiară, au dreptul la inițiativă în tot ceea ce privește administrarea treburilor publice locale, exercitându-și, în condițiile legii, autoritatea în limitele teritoriului administrat.

În conformitate cu art.6 alin. (2) și (3) din Legea nr.436/2006 privind administrația publică locală, raporturile dintre autoritățile publice centrale și cele locale au la bază principiile autonomiei, legalității, transparenței și colaborării în rezolvarea problemelor comune; între autoritățile centrale și cele locale, între autoritățile publice de nivelul întâi și cele de nivelul al doilea nu există raporturi de subordonare, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

În art. 4 și 9 din Carta Europeană a Autonomiei Locale este prevăzut, că atribuirea unei responsabilități unei alte autorități trebuie să țină cont de amploarea și de natura sarcinii și de exigențele de eficacitate și de economie, iar resursele financiare ale colectivităților locale trebuie să fie proporționale cu competențele din Constituție sau din lege.

În conformitate cu art. 6 alin. (4) și (6) din Legea nr. 435/2006 privind descentralizarea administrativă, delegarea de competențe este însoțită obligatoriu de asigurarea resurselor financiare necesare și suficiente realizării acestora, respectiv este efectivă doar din momentul în care a avut loc transferul resurselor financiare și materiale necesare și suficiente.

Potrivit art.3 alin. (1) și (4) din Legea nr.397/2003 privind finanțele publice locale, care se referă la garanțiile autonomiei financiare, bugetele locale (care cuprind: a) bugetele locale de nivelul întâi, care reprezintă bugetele satelor (comunelor), ale orașelor (municipiilor, cu excepția municipiilor Bălți și Chișinău); b) bugetele locale de nivelul al doilea, care reprezintă bugetele raionale, bugetul unității teritoriale autonome cu statut juridic special, bugetele municipale Bălți și Chișinău), constituie elemente independente care se elaborează, se aprobă și se execută în condiții de autonomie financiară, iar orice delegare de competențe suplimentare din partea statului în persoana Parlamentului trebuie să fie însoțită de alocarea de resurse financiare, necesare pentru a acoperi costul exercițiului competenței delegate.

Punerea în responsabilitatea administrației publice locale a unor sarcini, care țin de competența Guvernului/APC, fără alocarea resurselor financiare necesare și suficiente realizării unor competențe delegate, este neconstituțională, contrară prevederilor naționale și tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, precum și nu ține cont de capacitatea administrativă și financiară limitată în special ale APL I din localitățile rurale.

Mai mult ca atât, nu sunt concretizate autoritățile publice locale care vor contribui în calitate de parteneri la realizarea acțiunilor menționate (APL II și/sau APL I), ceea ce poate crea confuzii privind autoritățile implicate.

Totodată, remarcăm că este utilizată o diversitate de termeni în ceea ce privește autoritățile publice locale: Autorități publice locale; Autoritățile publice locale; Administrațiile publice locale; APL; Autoritățile administrației publice locale, ceea ce este în contradicție cu art.54 alin. (1) lit. c) din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative.

4. Propuneri și recomandări

În vederea îmbunătățirii prevederilor proiectului Hotărârii Guvernului, propunem următoarele modificări:

1. În PHG va fi introdus un punct cu următorul conținut: „3. Se recomandă autorităților administrației publice locale să contribuie la realizarea acțiunilor prevăzute în Planul de

acțiuni pentru anii 2025-2028, privind promovarea culturii memoriei victimelor represiunilor comise de către regimul totalitar comunist pe teritoriul Republicii Moldova în perioada anilor 1917-1989, în limita resurselor financiare disponibile.”

2. În Planul de acțiuni, se va utiliza un limbaj uniform după cum urmează: „Autoritățile administrației publice locale”; „APL I”; „APL II”.
3. În Planul de acțiuni, La Obiectivul I.4, acțiunile nr.2 și nr.3; La Obiectivul II.1, acțiunile nr.4, nr.9 și nr.10; La Obiectivul II.2, acțiunea nr.6; La Obiectivul III.1, acțiunile nr.1 și nr.2; autoritățile administrației publice locale vor fi excluse din categoria „Autorități/ instituții responsabile”.
4. În Planul de acțiuni, la rubrica „Sursa de finanțare” bugetele APL vor fi excluse.
5. În Planul de acțiuni, la rubrica „Parteneri de cooperare” vor fi concretizate autoritățile publice locale implicate (APL II și/sau APL I).
6. Valentina Stratan, Primara orașului Strășeni, Vicepreședintă CALM a înaintat câteva propuneri la Planul de acțiuni:
 - ✓ Organizarea anuală în școli a unei „Săptămâni a Memoriei”: ore tematice, concursuri de eseuri, expoziții cu mărturii ale deportaților locali, vizionări de filme documentare etc.
 - ✓ Includerea în ghidul național (Obiectivul II.1, acțiunea nr.9) a unor obiective culturale – de exemplu: locuri de detenție, case memoriale, trasee istorice locale.
 - ✓ Lansarea unei platforme intercomunitare între localitățile afectate de deportări din mai multe raioane / regională, cu scopul de a împărtăși bune practici și resurse educaționale comune.

Congresul Autorităților Locale din Moldova consideră că proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru anii 2025-2028, privind promovarea culturii memoriei victimelor represiunilor comise de către regimul totalitar comunist pe teritoriul Republicii Moldova în perioada anilor 1917-1989 nu poate fi propus pentru aprobare, decât dacă vor fi luate în considerare obiecțiile expuse.

Cu respect,

Viorel FURDUI
Director Executiv al CALM

Exec: C. Scorțescu, expert CALM,
tel. 22 35 09